

יתרו ה

וואס איז די שייכות פון דעם ערשטן מאמר המכילתא (וועגן די אלע ענינים וואס „נאמרו בדיבור אחד“) מיט דעם מאמר „זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש כו“?

ב. וועט מען עס פארשטיין בהקדים הביאור אין דרשת המכילתא „זכור מלפניו ושמור מלאחריו כו“: פון דעם וואס די מכילתא לערנט ארויס דעם דין „מוסיפין מחול על הקודש“ פון פסוק „זכור את יום השבת גו“ איז משמע, אז דאס איז א דין (בעיקר) בא שבת — דארף מען פארשטיין: דער דין „מוסיפין מחול על הקודש“ איז דאך גלייך אזוי אויך ביי יום הכפורים און יו"ט, ובלשון הברייתא בגמרא⁹, „כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש“¹⁰.

מ'קען ניט זאגן אז דער לימוד איז נאך אן אסמכתא בעלמא פון פסוק¹¹,

א. אויפן פסוק „זכור את יום השבת לקדשו“ שטייט אין מכילתא: זכור ושמור שניהם נאמרו בדיבור אחד, מחללי מות יומת¹² וביום השבת שני כבשים¹³ שניהם נאמרו בדיבור אחד, ערות אשת אחיך¹⁴ יבמה יבוא עליה¹⁵ שניהם נאמרו בדיבור אחד¹⁶, לא תלבש שעטנז וגדילים תעשה לך¹⁷ שניהם נאמרו בדיבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן שנאמר וכו'.

ווייטער איז ער ממשיך אין מכילתא „זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש משל לזאב שהוא טורף“¹⁸ מלפניו ומלאחריו¹⁹.

דארף מען פארשטיין: ס'איז ידוע אז אלע פירושים אויפן זעלבן ווארט אדער ענין האבן צווישן זיך א שייכות; ובפרט בנדו"ד, וואס די צוויי דרשות קומען בהמשך אחד —

(9) ר"ה ט, א. יומא פא, ב. תרי"ב אמר כג, כז.

(10) כ"ה ביומא שם. (וראה דק"ס שם). ובשו"ע אדה"ז סרס"א ס"ד. ובר"ה שם: כל מקום שיש בו שבות מוסיפין כו' (אבל בתוד"ה כל נעתק „שנאמר“ — ככיומא שם. וכ"ה בר"ח ודק"ס שם). בתו"כ שם (וועד"ז בר"ף ורא"ש (פ"ח ס"ח) יומא שם ובשו"ע אדה"ז ר"ס תרח): כל שבתה שאתה שובת אתה מוסיף לה בין מלפני בין מלאחרי. וראה לקמן הערה 37.

(11) או שר"ל (למעט הפלוגתא עם הש"ס — ראה בפנים סיג) שבנוגע ליו"ט ס"ל להמכילתא שלימוד הש"ס הוא אסמכתא בעלמא

— וגז' דוחק גדול, כי עפ"י צ"ל דהלימוד בש"ס בנוגע לתוספת שבת הובא דרך גררא, כי הוא מדאורייתא (אלא שנלמד מזכור ושמור כו').

כו דוחק גדול לומר דלהמכילתא כל הלימוד בש"ס (גם בנוגע ליוה"כ"פ) הוא אסמכתא בעלמא. וראה לקמן בפנים סיז.

(1) פרשתנו כ, ת.

(2) הובא בפרש"י עה"פ (בשינוי סדר). וכ"ה בספרי תצא כב, יב (ומוסיף עוד ענין שבדיבור אחד נאמרו). ירושלמי נדרים פ"ג ה"ב (ומוסיף עוד ב' ענינים). שבוועות פ"ג ה"ה (כנ"ל בנדרים. וליטא „זכור ושמור בדיבור אחד“). וראה שמור פכ"ח, ד.

(3) תשא לא, יד.

(4) פינחס כח, ט.

(5) אחרי ית, טז.

(6) תצא כה, ה.

(7) בשמור שם. וכן דבור זכור את יום השבת לקדשו. ואמר וביום השבת שני כבשים בני שנה. דבור ערות אשת אחיך לא תגלה כי ישבו אחים יחדיו. וכולן אמרו בבת אחת.

(8) תצא כב, יא"ב.

(8*) וכ"ה גם ביליש עה"פ. וי"ג „טורד“ (ראה מכילתא הוצאת האר"אויטץ. וראה שם עוד גירסא „לאב שהי טרוד“).

מכילתא האלט גיט¹⁵ אז „כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש“.

וויבאלד אבער אז ס'איז א כלל אז לאפוי פלוגתא לא מפשינ¹⁶ איז גיט מסתבר מחדש זיין אז די מכילתא איז מחולק מיט דער ברייתא בנוגע הדין — צי דער דין פון תוספת איז נאָר ביי שבת אָדער אויך ביי יו"ט ויהכ"פ¹⁷ — נאָר דער חילוק צווישן זיי איז נאָר משמעות דורשין: לויט דער ברייתא לערנט מען אָפּ דין תוספת ביי שבת פון זעלבן פסוק ווי יוהכ"פ ויו"ט; משא"כ לויט דער מכילתא איז אין תוספת שבת פאָראַן אַן אויפטו וואָס איז גיט¹⁸ ביי יוהכ"פ ויו"ט¹⁹, און דעם חידוש לערנט מען אָפּ

וואָרום די דרשא אין מכילתא ווערט גע-
בראַכט צווישן אַנדערע דרשות וועלכע
זיינען גיט קיין אסמכתא, נאָר פון
וועלכע מ'לערנט אָפּ דינים מן החור-
רה —

[פון דעם וואָס „זכור ושמור שניהם
נאמרו בדיבור אחד“ לערנט מען אָפּ²⁰
אַז נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה
(ווייל כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה);
פון דעם וואָס מחללי מות יומת וביום
השבת שני כבשים, ערות אשת אחיך
יבמה יבוא עלי, לא תלבש שעטנו
וגדילים תעשה לך — בדיבור אחד
נאמרו, לערנט מען אָפּ: הקרבת תמיד
בשבת, יבום, און כלאים בציצית²¹; און
די דרשה שלאחיז (אין מכילתא) —
„תהא זוכרו באחד בשבת שאם יתמנה
לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת“
(— כדעת שמאי²²), און נאָכדעם די
דרשה פון ר' יצחק אַז „לא תהא מונה
כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה
לשם שבת“ — וואָס דער דין, אַז זכירת
שבת דאַרף זיין (גיט נאָר ביום השבת,
נאָר) אויך אַ גאַנצע וואָך, איז (לדעת
הרמב"ם) אַ מ"ע מה"ת²³]

איז אַ דוחק גדול צו זאָגן, אַז די
דרשה „זכור מלפניו ושמור מלאחריו
כו" (וואָס קומט אַריין צווישן) די דרשות
הנ"ל זאָל זיין אַן אסמכתא בעלמא.

ג. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן,
אַז אין דעם איז טאַקע אַ מחלוקת צווישן
דער מכילתא און דער ברייתא, און די

(11) שבועות כ, ב.

(12) ראה מפרשי המכילתא וירושלמי שם —
הובאו לקמן בפנים סעיף ח' ובהערה 38.

(13) ביצה טז, א. הובא בפרשי פרשתנו שם.
וראה בארוכה רמב"ן עה"פ. ובמפרשי רש"י. שו"ע
אדה"ז או"ח סי' רמב סי'.

(14) ראה רמב"ן עה"פ. שו"ע אדה"ז סי' ס"ד.
וראה מרכבת המשנה למכילתא.

(15) כ"כ במרכבת המשנה למכילתא: האי תנא
ס"ל כ' ישמעאל פ"ק שביעית דס"ל מה חריש
רשות זכר וס"ל כ' חייא מדפתי פ"ק דריה דף ט'
דמוקי ועניתם את נפשתיכם (שממנו למדין בגמ'
שם הדין דתוס' יוהכ"פ שבת ויו"ט) לאוכל ושותה
בתשיע'.

(16) ובפרט שבנוגע ליוהכ"פ כו"ע מודי „דתוס'
יוהכ"פ מדאורייתא — שבת קמח, ב. ביצה ל, א
(ראה תודיה ור"ע ריה שם).

(17) אף שבלאה"כ צריך לומר שתרי תנאי אליבא
דדרי ישמעאל — דהרי בריה שם א' דרבי ישמעאל
נפקא ל' דמוסיפין מחול על הקודש ביוהכ"פ שבת
ויו"ט מדתנאי ועניתם (הנאמר ביוהכ"פ), והרי (גם)
המכילתא הוא דרבי ישמעאל — מ"מ, דיו לומר
שתרי תנאי פליגי (רק) בנוגע למקור הלימוד, אבל
לא בנוגע לעצם הדין.

(18) ואין לומר שלהמכילתא ילפינן תוס' ביוהכ"פ
ויו"ט מ(זכור ושמור הנאמר ב)שבת — כמו לר"ע
(ר"ה שם) לדעת התוס' (שם ד"ה ור"ע) ועוד, יליף
כולהו (שבת יו"ט ויוהכ"פ) משביעית — כי בשלמא
לר"ע שיליף תוס' שביעית מהלשון „תשובה“, אפשר
לגמור מיני' גם בנוגע לשבת ויוהכ"פ כ' שגם בהם
נאמר שביעה. ועוד: שבת ויוהכ"פ כ' חמורים
משביעית שהיא רק בלאו.

משא"כ להמכילתא שילפינן תוספת מזכור ושמור,
אינו שייך לכאורה ליוהכ"פ ויו"ט. ועוד: שבת
חמורה מהם שהיא בסקילה.

תוספת לשבת, ניט צו טאן דאן קיין מלאכה; אויב אָבער ער האָט עובר גע-ווען אויף דעם ציווי און האָט ניט מקבל געווען אויף זיך אַ תוספת, מעג ער טאן מלאכה ביז צום אָנהויב פון זמן השבת (בין השמשות).

(ב) אפילו ווען דער מענטש איז ניט מקבל אויף זיך תוספת שבת, איז אויף אים חל דער איסור פון מלאכת שבת (אין זמן התוספת) בעל כרחו; ד.ה. תורה האָט גע'אסר'ט צו טאן מלאכה אַ זמן (מסויים)²² פאַר שבת²³.

— און דער צד השווה אין די צוויי אופנים איז וואָס ביידע זיינען חייב גברא, נאָר אין דעם גופא קענען זיין צוויי אופנים: (א) דער איסור אויפן גברא איז מצד זיין קבלה, (ב) ס'איז חל אויף אים דער איסור אפילו ווען ער איז ניט מקבל.

א דריטער אופן:

(ג) די הוספה מחול על הקודש קומט פון שבת אַליין, ובסגנון הידוע: די „חפצא“ פון שבת איז מוסיף מלפניו ומלאחריו; די קדושת שבת ווערט נתפשט מלפניו ומלאחריו ובמילא איז דער אדם דעמאָלט אסור בעשיית מלאכה²⁴.

(22) ראה תודה ור"ע ר"ה שם. תוס' ור"ן ביצה ל, א. ועוד. וראה דרכי משה סרס"א. שד"ח כללים מע' תיו כלל נד. ובהצויין בהערה הבאה.

(23) להעיר דבשו"ע אדה"ז סרס"א קריא סק"ג מחלל בין סמוך לחשיבה ממש דאף שלא קבלו הרי מקובל ועומד הוא מהר סיני, דביה"ש הוא בכלל התוספת בעל כרחו אף אם הוא יום. משא"כ לפניו תלוי בקבלת האדם.

(24) ב' אופנים הראשונים דלעיל יש לומר גם בסגנון אחר: תוספת שבת היא (לא רק מצוה או איסור (מלאכה) על האדם, כ"א גם) גדר קדושה;

פון פוסק „זכור את יום השבת לקדשו“. [משא"כ די ברייתא האַלט ניט אַז ביי שבת איז דאָ אַ חידוש מיוחד¹⁹, און דאָס איז פאַרבונדן דערמיט וואָס מען לערנט אָפּ דעם דין ביי שבת פון יוהכ"פ].

ויש לומר, אַז אַט דעם חידוש אין תוספת שבת איז די מכילתא מרמז מיטן „משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלא-חריו“ — דלכאורה איז ניט מובן (און ווי מפרשים פרעגן¹⁹): וואָס גיט צו דער משל אין דער הבנה פון דעם ענין אַז „מוסיפין מחול על הקודש“²⁰? — וכדלקמן.

ד. די הסברה בזה: דער דין „מוסי-פין מחול על הקודש“ קען מען לערנען אויף דריי אופנים²¹:

(א) ס'איז דאָ אַ מצוה אויף דעם אדם אַז ער דאַרף אויף זיך מקבל זיין אַ

(19) ופליג אמכילתא, כהלשון „שבתות מניין“. (19*) ראה זית רענן ליליש: לא ידעתי למה משל אותו לזאב. ועוד (נקבצו בתו"ש חט"ו מילואים ס"י"ג). (20) במנורת המאור לר"י אלנקאוו (פרק ח'): וגרסי' במכילתא זכור ושמור זכור מלפניו ושמור מאחוריו משל למה הדבר דומה, לאר"י שה' בשדה, וכל בני אדם מתפחדין ממנו ונשמרים ממנו מלפניו ומלאחוריו. ומה אם האר"י שאינו ממת' כו', בני אדם נוהגין מלפניו ומאחוריו, שבת כו' (ועד"ז) הוא במדרש הגדול תשא לא, טז. ושם, משל לאר"י שהוא עורר מלפניו ומאחוריו ומה אם האר"י כו'. ומביא (וכן במדה"ג) עוד משלים, למי שהוא שומר את הפרדס כו' אם משמר מבחוץ הרי זה משתמר כו', ויש אומ' מה החרב הו' אין שמירתה אלא כו' אף שבתות וי"ט אין שמירתן אלא כחול שהוא מוסיף עליהם. ר"א ומה אם הלוים כו' צריכים מגרש כו' חוצה להם כו' ק"ז לשבתות וי"ט שצריכים מגרש כו'.

אבל מובן שהיא גירסא (תוכן וענין?) אחר. וראה לקמן הערה 24*.

(21) ב' אופנים דלקמן — ראה ס' תוספת שבת סרס"א סק"ג. ביאור הרי"ם פערלא עשה לד' (קצט, ג ואל"ך). וש"נ (ולדעתי רוב הראשונים ס"ל דצריך לקבל ע"ע התוספת). שו"ת חלקת יואב אריז ס' ל'.

(*) כפשטות הלשון בשו"ע (אוי"ח סרס"א ט"ב. ר"ט תרח). „שצריך להוסיף מחול על הקודש“, וכן

[וי"ל אַז אויך דאָס איז מודגש אין דרשת המכילתא, וואָס לערנט אַרויס דעם דין פון „זכור“ ו„שמור“ — אַ מ״ע²⁶ ומל״ת מדאורייתא אין שבת גופא. משא״כ לויט דער גמרא, וואָס מ'לערנט זיי אַלע אָפּ פון יוהכ״פּ, איז דער לימוד (אַז מתחיל ומתענה מבעוד יום כו') פון „ועניתם את נפשותיכם בתשעה“, וואו ס'איז מודגש אַז דאָס איז ניט דער זמן פון עיצומו של יום²⁷].

דער טעם פאַרוואָס דער דין איז (לדעת המכילתא) דוקא ביי שבת און ניט ביי (יוהכ״פּ ו)י״ט, איז ווייל דאָס איז בהתאם צום כללות'דיקן חילוק צווישן קדושת שבת וקדושת (יוהכ״פּ ו)י״ט: שבת איז מיקדשא וקיימא²⁸ — ס'איז אַ קדושה בעצם דורך דער „חפצא“ פון שבת, און דערפאַר איז אויך תוספת שבת אַן ענין וואָס קומט פון דער חפצא (איז ניט תלוי אין „גברא“; משא״כ (יוהכ״פּ ו)י״ט איז „ישראל

ה. און דאָס איז דער חידוש פון מכילתא:

דער דין פון „מוסיפין מחול על הקודש“ לשיטת הברייתא (הש״ס), איז נאָר אַ ציווי אויפן אדם — „כ״מ שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש“, ס'איז אַ דין אין שביתת האדם: ער דאַרף שובת זיין פון מלאכה אויך אין דעם חול הסמוך לקודש:

לויט דער מכילתא, איז ביי שבת דאָ אַ טיפערער ענין אין דעם תוספת, אַז שבת גופא איז מוסיף מלפניו ומלאחריו; און דאָס איז מוסבר אין דעם משל וואָס ווערט געבראַכט אין מכילתא „משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו“: פונקט ווי אַ זאב, וואָס ער איז טורף מלפניו ומלאחריו, אַזוי איז אויך די הוספה מחול על הקודש אין אַן אופן אַז דער שבת גופא איז „טורף“²⁴ מלפניו ומלאחריו²⁵.

אלא שבוה גופא ש״ב אופנים: אם צריך לקבל ע״ע הקדושה, או שמאלי' חלה (וראה בהנסמן בהערה 21).

אבל גם לאופן זה י״ל שיש חידוש באופן הג' שבפנים. כי לב' אופנים הגיל אינו התפשטות דקדושת שבת, כ״א דין תורה שיש קדושה (אם ע״י קבלת האדם או ממילא) על זמן הסמוך לשבת. משאיכ לאופן הג' שבפנים. וראה לקמן הערה 31. ולהעיר מצפּע״נ לרמב״ם הל' שביתת עשור פ״א ה״ו. שות צפּע״נ דווינסק ח״ב סוסל״ב.

24) עפ״ז יובן החידוש במשל זה על המשלים הגיל הערה 20 (ועדו' על הגירסא לאב שהי' טרוד — הגיל הערה 8), כי שם מדגישים הזהירות והחויב על האדם, בנא' נזהרין, כהברייתא (וכההתחלה במדרש הגדול שם „שצריך להוסיף מחול על הקודש“) וכו'.

25) להעיר מצפּע״נ עה״ת פרשטנו עה״פ. אבל מדבריו משמע שמדבר בזמן בין השמשות. משא״כ המבואר בפנים.

26) וראה גם המשך המכילתא שם: לקדשו בכרכה מקדשין על היין כו'.

27) ומה שגם לפי הפס״ד (רי״ף ורא״ש פ״ח ס״ח) יומא שם. שר״ע אדה״ז שם) כהברייתא, יש קס״ד (יכול) יאה ענוש כרת על התוספות כו״ — אולי י״ל, כי פשוטו לשון הברייתא. הא. כיצד מחוץ ומתענה מבעוד יום״ משמע, שהתורה כללו (בנוגע להחויב) בעיקר היום. אבל לאחר שממעטין עונש מ״עצם היום הזה״, מוכח שהוא גדר וענין בפ״ע.

ולהעיר שבתויכ (אמור שם) כל הלימוד ד״עצם עצם״ (למעט תוס׳ מענוש ואזהרה כו') הוא בהמשך ללימוד תוס׳ מועניתם [משא״כ ביומא שם ע״ב (וראה ההי״מ ולח״מ לרמב״ם שם. ביח טא״ח סתר״ד ד״ה „ומ״ש כאלו״. ובכ״מ)].

28) ביצה יז, א.

— ע״פ הברייתא דיומא (ולהעיר מלשון השו״ע סרס״א ס״ב (וכן אדה״ז שם ס״ה ובסתר״ח ס״ג): רצה לעשותו כולו תוספות כו' (ולא — „קודש כו״).

לשון אדה״ז (סרס״א ס״ד. ועדו' ר״ס תרח). מצות עשה מן התורה להוסיף מחול על הקודש באיסור עשיית מלאכה (וראה מגא' ושוע' אדה״ז סוסר״א)

מענטש טוט אַ מלאכה אין זמן התוספת
(צי נאך זיין קבלת תוספת שבת, אָדער
אויך אַן דער קבלה — לויט די צוויי
סברות הנ"ל) איז ער נאָר עובר אויף אַן
עשה³² — די מצוה פון „תשבתו“,
„שבתכם“ — „כ"מ שנאמר שבות מוסי'
פין כו"י";

משא"כ לויט דער מכילתא, אַז שבת
גופא ווערט נתפשט מלפניו ומלאחריי,
קומט אויס אַז דער איסור מלאכה אין
זמן התוספת איז פאַרבונדן אויך מיטן
לאו „לא תעשה כל מלאכה“ וואָס איז
דאָ³² מצד קדושת שבת³³.

הערה 24 והערה 30, משא"כ לחידוש המכילתא.
אבל מזה שנפסקה ההלכה בשו"ע אדה"ז כברייאת
דיומא ומ"מ הובאה הדיעה שמותר לקדש ולקיים
מצות סעודת שבת בזמן התוס' — מוכח, שא"ז תלוי
בפלוגת הש"ס והמכילתא.
ואולי יש לומר, דלפי הנ"ל הערה 24 שבתו"ש
גם גדר קדושה — דין התורה הוא שאפשר להאדם
לקבל ע"ע קדושת שבת, או שהתורה הוסיפה
בקדושת שבת (ודלא כנ"ל הערה הקודמת). וראה
לקו"ש ח"ט ע' 58-9. ושי"י.

(32) כן מוכח בפשטות ע"פ הברייאת דיומא,
שלמדין מתשבתו שבתכם. וראה רי"פ פערלא שם.
וצע"ק מה שבריי"ר ורא"ש שם ובשו"ע אדה"ז ר"ס
תרנ הביאו בהמשך להברייאת, יכול יהא ענוש כרת
על התוספות כו' ת"ל בעצמ', ולא הביאו גם „כול
כו' יהא מוזהר על תוספת מלאכה כו'".
ואולי כי לאחר שלמדין שאינו ענוש כרת מהלשון
„בעצם היום הזה" (אמור כג, כט"ל) אי"צ לשלול גם
אזהרה כי גם בזה נאמר (שם, כח) „לא תעשו בעצם
היום הזה" (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ד. אם לא ה"י
הכתוב מזהיר).

(32) וענין בפ"ע — היש ענוש ואזהרה בתוס'
שבת וכו'. וראה מכילתא עה"פ (כ, י"ד). ולהעיר
מתני' יומא פא, א ד"ה חד, ואכ"מ.

(33) להעיר שמצינו עו"ז גם ע"י קבלת האדם —
ראה קו"א (סרס"א סק"ג) דישינו קבלת עיצומו של
יום (ולא תוספת). ואז אסור אף בשבותים (משא"כ

דקדשינהו לזמנ"י²⁹, ובמילא איז אויך
תוספת (יוה"כ פ' וי"ט נ"ט קיין ענין
וואָס ווערט פון זיך אַליין, מצד „חפצא"
פון (יוה"כ פ' וי"ט, נאָר דאָס איז אַ דין
וואָס איז פאַרבונדן מיט „גברא").

ו. דער חילוק אין דעם לימוד הנ"ל
צווישן דער מכילתא און דער גמרא איז
נוגע להלכה — און פון די נפק"מ
צווישן זיי למעשה:

לויט דער גמרא איז דער חיוב צו
מוסיף זיין מחול על הקודש דער
זעלבער ב"כל מקום שנאמר שבות" —
סאיז איין ציווי על האדם, אַז „בכל
מקום שנאמר שבות" זאָל ער מוסיף זיין
אין דער שביטה מחול על הקודש [וואָס
דערפאַר ווערט דער דין מוסיפין מחול
על הקודש ביי יוה"כ פ' וי"ט און שבת און יו"ט
אַפגעלערנט פון איין פסוק, היות אַז
דאָס איז דער זעלבער ציווי]³⁰.

משא"כ לויט דער מכילתא איז דער
דין תוספת ביי שבת אַן ענין אין שבת,
משא"כ תוספות (יוה"כ פ' וי"ט איז
באופן אחר.

דערפון קומט אַרויס אַ נפקא מינה
להלכה³¹: לויט שיטת הש"ס איז תוספת
שבת נאָר אַ מ"ע. דאָס הייסט, אויב דער

(29) ברכות מט, א.

(30) כ"ה דעת הרשב"ץ בזהר הרקיע עשין טז
(הובא בר"פ פערלא שם קצה, א ואל"ך). וגם
להאופן דלעיל הערה 24, י"ל שהוא מצוה וקדושה
אחת ביה"כ פ' שבת וי"ט, דכן הוא דין התורה דבכל
זמן הסמוך לזמן קדוש נתוספה (אם ע"י קבלת האדם
או שהתורה מוסיפה בע"כ) קדושה בזמן זה. וראה
צפ"ע שבהערה 24. וראה הערה הבאה.

(31) לכאורה י"ל הנפק"מ בפועל: אם אפשר
לקיים מצוות השייכות ליום השבת כקדושו ואכילת
שבת (וכיר"ב) בזמן התוס' (ראה גאונים הובאו
ברשב"א ברכות כז, ב), כ"י לטא"ח ס"ס רסז. ט"ז
א"ח ס"ס רצא וס"ס תרסח. שו"ע אדה"ז סרס"ז
ס"ג. ועוד). דלכאורה, לב אפנים דלעיל שהוא
חובת גברא בשביטה מלאכה (כפשטות לשון הש"ס)
אינו שייך להמצות דיום השבת [ועד"ז לאופן הנ"ל

(*) אין הכוונה האם יש בו איסור ל"ח ועונשו
(שהרי ע"פ ההסכרה שבפנים לדעת המכילתא,
פשטו יששנן) כ"א (כפירושו בש"ס בכי"ב) האם
מפורשים הם בתורה.

(ב) אז דאס איז אן ענין וואס איז גלייך ב"כל מקום", בשבת ביוהכ"פ ובי"ט — און ניט ווי ע"פ הנ"ל, אז דער דין תוספת מחול על הקודש איז בא שבת אנדערש ווי ביי יוהכ"פ וי"ט (שבת איז די מצוה נאר צו מקדש זיין די הוספה, און בא י"ט איז דער גאנצער ענין בלויז חובת גברא);

(ג) ועיקר: פון דעם וואס פוסקים (כולל שו"ע)³⁵ פסקנען ווי די ברייתא הנ"ל "מ"ע מן התורה להוסיף מחול על הקודש" — און עס שטייט ניט אז ס'איז דא אן איסור ולא איז טאן מלאכה אין זמן פון תוספת שבת מצד דעם וואס דאס איז קדוש מצ"ע — פון דעם איז מוכח אז די גמרא האלט ניט ווי די מכילתא און דער דין תוספת איז (ווי די פשטות הלשון בגמרא "שבתות מניין") נאר³⁶ א גדר ודין אין גברא³⁷.

ח. לויט דער הסברה הנ"ל אין מכילתא וועט מען אויך פארשטיין די שייכות פון דער דרשה אין מכילתא צו די דרשות שלפנ"ז — "מחללי מות יומת וביום השבת שני כבשים שניהם בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך יבמה יבוא עלי' שניהם נאמרו בדיבור אחד, לא תלבש שעטנו וגדילים תעשה

ז. ע"פ הנ"ל, אז לא מפשינן פלוגתא, וואלט מען לכאורה געדארפט זאגן, אז אויך די גמרא האלט ווי די מכילתא אז שבת עצמו איז טורף מלפניו ומלאחריו; די גמרא איז נאר מוסיף נאך א לימוד אז בשבת איז אויך דא א מצוה וחייב אויפן מענטשן מקבל זיין די הוספה מחול על הקודש.

און כאטש אז דאס איז א דוחק, ווארום וויבאלד דאס איז א דין אין שבת עצמה, אז שבת גופא איז "טורף" — וואס איז דא מוסיף דער גברא³⁸? אעפ"כ וואלט מען געקענט מסביר זיין אז ס'איז ע"ד ווי מען געפינט בשבת גופא, וואס איז מיקדשא וקיימא, און אעפ"כ איז דא א מצוה "זכור את יום השבת לקדשו" — ע"ד? איז בנדר"ד: הגם אז תוספת שבת איז א זמן קדוש מעצמו, פונדעסטוועגן איז אויך דא א חיוב אויפן אדם צו מקדש זיין דעם זמן³⁹ —

מ'קען אבער אזוי ניט איינלערנען, ווארום די גמרא איז מדגיש כנ"ל "כ"מ שנאמר שבוח", וואס פון דעם איז משמע:

(א) אז די הוספה מחול על הקודש בא-שטייט אין שביתה ממלאכה און ניט אין דעם, "לקדשו" פונעם תוספת;

(35) רי"ף ורא"ש יומא שם. אדה"ז סרס"א סיד ורי"ס תרח. וראה ב"י או"ח סרס"א.

(36) להעיר מ"ב הענינים שמצינו בנוגע תוס' מחול על הקודש בשבת: בשר ודם שאינו יודע לא עתוי כו' הוא מוסיף כו' אבל הקבה כו' (ב"ר פ"י, ט. פרשי' בראשית ב, ב); ויהי ערב ויהי בקר יום השני כו', זה שעה יחידה שמוסיפין מחול על הקודש ובה נגמרה מלאכת העולם" (שם ספ"ט. מפסיקתא רבתי פכ"ג. וראה המשך הפסיקתא שם (וב"ר פ"י, ח). מפרשי המדרש והפסיקתא שם).

(37) עפ"י יומתק מה שבפוסקים ושו"ע אדה"ז (הג"ל הערה 10) בחרו הגירסא, שאחיה שובת אתה מוסיף, ולא כבגמרא לפנינו. אבל להעיר, שבסרס"א סיד כתב אדה"ז "כ"מ שנאמר שבות מוסיפים כו'".

בין השמשות, או כשקבל חוט' שבת, עיי"ש). וראה צפ"ע הל' שביתה עשור שם. וראה לקריש שם ע' 58.

(33) כי אין לומר שהגמרא בא ללמד שיש מצוה על האדם להוסיף מחול על הקודש — נוסף על הזמן שהשבת טורף מצ"ע ונתקדש בלעדו (ולהעיר מקורא שבהערה 23), כמו שמוכרח לומר ד.הקודש" כולל גם ביהש"מ — כי כל הכתוב מדבר בהוספה על העיקר, ולא בהוספה על התוספת.

(34) לכאורה י"ל שזוהי כוונת הריטב"א ר"ה שם (ד"ה יכול קרוב לסופו). ודלא כמו שהכריחו האחרונים מדבריו (חלקת יואב ורי"ף פערלא שם) דתוס' שבת היא דוקא בקבלה.

הכבשים במקדש איז דער לאו מלכת-חילה ניט געזאגט געווארן [און דער-פאר זיינען די צוויי פסוקים געזאגט גע-ווארן בדיבור אחד — די עשה איז א תנאי איז דעם לאו].⁴¹

ובהמשך לזה ברענגט די מכילתא⁴¹ די דרשה „זכור מלפניו ושומר מלאחריו מכאן שמוסיפין כו' משל לזאב כו' — דער דין פון תוספת שבת איז ניט (נאר) א דין אין „גברא“, נאר אין שבת גופא, און איר קדושה איז זיך מתפשט „מלפניו ומלאחריו“.⁴²

(41) ולכאורה י"ל שזהו החידוש במכילתא על המבואר בש"ס: בנוגע לכלאים בציצית • למדין (יבמות ד, א ואילך. וראה פרש"י מנחות מ, רע"א) היתרו מפני שסמכו ז"ל, בזוה י"ל דהלאו קיים ונאמר בפ"ע ובא הכתוב לומר שמצות ציצית דחהו •• וכפשוטו הלשון והסוגיא בש"ס דלמדין מכלאים בציצית דעשה דוחה לית (ראה רמב"ן שם ד, ב ד"ה הא דקאמרין). ואפי' לדעת ר"ת (הובא ברמב"ן שם. תוס' מנחות מ, ב ד"ה תכלת. ועוד) הרי"ז הותרה.

ועד"ז י"ל החילוק בין המכילתא והש"ס בנוגע ליבום ותמיד (וראה מרכבת המשנה למכילתא כאן. ולהעיר מהאמונות והדעות להר"ג (מאמר ג' פ"ט „הרביעית“)). ובצפ"ע ה' שבת פ"ב ה"ב: לא ר"ל אם דחיי' או הותרה רק לגבי חולה (שיש ב"ט) אין (כל ענין השבת).

וצע"ק ברי"ג גאון שם, שמפרש באופן הנ"ל כל הדין דעשה דוחה לית דיבמות שם. וידוע השק"ט במפרשים בכל הנ"ל. ואכ"מ.

(41*) ראה גם משכיל לדוד בפרש"י פרשתנו עה"פ. ספרי דבי רב לספרי תצא שם.

(42) ע"פ הנ"ל אולי י"ל שגם ב' הדרשות שלא"ז „תהא וזכרו מאחד בשבת כו' מתקנו לשם שבת, תהא מונה לשם שבת“ — הם בהמשך להסברא הנ"ל, שהוא מצד התפשטות קדושת השבת בכל ימי השבוע (ולא רק חיוב גברא לחודא).

ולהעיר מערכי הכינים (לבעל סה"ד) ע' זאב,

לך שניהם נאמרו בדיבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן וכו':

אין פירוש המכילתא (בנוגע די ענינים וואס „בדיבור אחד נאמר“ זאגן מפר-שים³⁸, און דער אויפטו איז, און ווען ס'איז דא די עשה איז איבערהויפט ניטא דער לאו. לדוגמא: ווען מ'איז מקריב די שני כבשים ביום השבת איז מלכתחילה ניטא קיין חילול שבת, ס'איז ווי א תנאי אין דעם לאו³⁹, און ער איז ניט חל אין פאל ווען ס'איז דא די עשה.

אין אנדערע ווערטער: דאס וואס מ'איז מקריב די כבשים ביום השבת, איז ניט נאר א קיום העשה דקרבנות מוספים (ותמידים^{39*}) דשבת — די עשה איז דוחה דעם לאו^{39*} (אדער אין אן אופן פון „הותרה“) — נאר דאס איז (אויך) פארבונדן מיטן לאו⁴⁰: בנוגע הקרבת

(38) תשובות מהר"ם אל אשכנזי ס' קב מ"ש ורב האי גאון. ר"ן גאון שבת קלג, א. הליכות עולם הובא בשירי קרבן ירושלמי שביעית שם. וראה יפה מראה לירושלמי נדרים שם. מרכבת המשנה למכילתא. ספרי דבי רב לספרי תצא שם.

(39) כ"ה ברי"ג גאון ובהליכות עולם שם. אבל בתשובות מהר"ם שם, להודיע שבשעה שהותר זה נאסר זה וללמד שאין זה חילול שבת (וראה הלשון בשאר מפרשים הנ"ל הערה הקודמת). ולהעיר מפרש"י ברכות (כ, רע"א ד"ה שב ואל תעשה) במת מצוה לכה, „דהתם לאו כבוד הבריות הוא דחיי' לית ידיה דמעיכרא כשנכתב לית דטומאה לא על מת מצוה נכתב. וראה תורת האדם להרמב"ן ענין הכהנים ד"ה „תורת כהנים“ בסופו.

(39*) כי מסתבר דזה שניהם בדבור אחד נאמרו הוא לא רק בנוגע להתחלת הענין מוספי יום השבת, כ"א גם בנוגע לסיום הענין. „על עולת התמיד גר“, תמידים דיום הקרב (ראה פסחים סו, סע"א שמכאן למדין דתמיד קרב בשבת).

(39*) להעיר מפי' הרמב"ם פרשתנו עה"פ: כי העושה מצות אדוניו כו' ולכן מ"ע גדולה ממלית כמו שהאבהה גדולה מהיראה כי המקיים ועושה כו' ולכן אמרו דאחי עשה דחיי' לית. וראה אגה"ת רפ"א. (40) להעיר מביאור הצפ"ע בנוגע להקרבת בבמה ע"פ נביא — ראה בארוכה לקריש חיד' (ע' 70 ואילך). ושי"ן. ואולי שייך (גם) להמבואר

(*) ראה מרכבת המשנה למכילתא כאן. ואפשר לומר דאחי למשרי כלאים בציצית לרבנן ריש יבמות דף, ה' ע' שם.
(**) ראה גם ספרי דבי רב 1970 שם.

תוכן⁴⁵. אזוי ווי קדושת שבת איז איין ענין, וואָס דריקט זיך אויס אין כמה פרטים (כולל אויך די שלילה פון „מחללי“: ניט מחלל זיין שבת איז מקדש), אזוי אויך איז דורך הקרבת הכבשים איז מען מקיים (שלילת) מחללי כו⁴⁶; ווען מ'איז ניט מקריב די קרבנות בשבת, פעלט ניט נאָר דער קיום המ"ע דהקרבת מוספים (ותמידים)⁴⁷ בשבת, נאָר ס'איז אַ גדר פון „מחללי“ — חילול שבת (און פון דעם איז מובן באַ די אנדערע ענינים)⁴⁸.

יוד. ועפ"ז יש לומר, אַז מיט דער סמיכות הדרשות מיינט די מכילתא צו מלמד זיין אַז עד"ז איז בנוגע דעם ענין וואָס שבת איז „טורף מלפניו ומלאחריו“: ס'איז ניט דער פשט אַז אין שבת זיינען דאָ צוויי באַזונדערע דינים — די קדושת שבת פון דעם טאָג גופא, און דער טורף, התפשטות הקדושה מלפניו ומלאחריו — נאָר זיי זיינען איין און די זעלבע קדושת שבת, דער גדר פון קדושת שבת באַשטייט פון די

ט. בעומק יותר: מיט ברענגען די דרשה פון „זכור מלפניו ושמור מלאחריו וכו'“ בהמשך צו דער דרשה הנ"ל (שניהם בדיבור אחד נאמר) איז די מכילתא מלמד נאָך אַן ענין אין דעם וואָס „הזאב טורף כו'“, ובהקדים:

לכאורה איז דער פירוש הנ"ל, בנוגע די ענינים וואָס בדיבור אחד נאמר, נאָך ניט קיין ביאור מספיק: כדי צו לאָזן וויסן דעם לימוד הנ"ל, אַז די עשה איז ווי אַ תנאי אין דער ל"ח, וואָלט געווען גענוג ווען מען זאָגט זיי בסמיכות איינער צום צווייטן⁴⁹ ווי ביי יעדער תנאי; פאַרוואָס מוזן די צוויי ציונים גע- זאָגט ווערן דווקא „בדיבור אחד“⁵⁰, אין אַן אופן „מה שאי אפשר לאדם לומר כן“?

פון דעם (וואָס זיי זיינען געזאָגט גע- וואָרן „בדיבור אחד“) איז מוכח, אַז ניט נאָר איז די עשה אַ תנאי אין דעם לאו (אַז במקום העשה איז דער לאו לכת- חילה ניט געזאָגט געוואָרן), נאָר נאָך מער: דער לאו און די עשה זיינען איין

שמביא משכ' בזה רענו בפ' משל לזאב שבמכילתא (ויל"ש) הנ"ל — „משל אותו לזאב אפשר כי שבת חוטף ניצוצי קדושה שנכלעו בימות החול כו'“ — ומוסיף: וזה הענין כי מיום ד' נקרא קודם שבת שיבא וימשוך עד ג' לאחר השבת ומה"ט מבדילין על כוס עד יום ג'.

(43) וגם ע"פ המבואר לעיל הערה 41 — הרי אפשר ללמוד זה מאיזה לימוד שייאמר אצל הלאו (ראה פ' שרית החוות יאיר (ס') (זה) בפרשי ברכות שם).

(44) לפי היפה מראה לירושלמי נדרים (פ"ג ה"ב) שנאמרו בדיבור אחד מלמד דלא תימא דאשתורי לגמרי, במחללי מות יומת — דגם כהן המקריב בשבת חייב בחילול שבת בחולין, וערות אשת אחיך — הפוגע ביבמתו לשם גוי כו' נשאר הלאו דאשת אח כו'. אבל בפשטות זה שנאמרו בדיבור אחד מלמד היתר (כמ"ש רוב המפרשים).

(*) וכ"ה במרכבת המשנה למכילתא. אלא שמפרש הפרטים באופן אחר שם.

(45) ועד"ז י"ל בענין הא' שם „זכור ושמור“, שזה שלמדין שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה כנ"ל, הוא כי „בדיבור אחד“ מלמד ששניהם ענין אחד.

(45*) להעיר משמור הנ"ל הערה 7.

(46) להעיר ממחלל קדושת שבת מוסיפה בקדושת קרבן תמיד שלו (ובחים צא, רע"א, ש"ל שכן הוא גם לאיך גיסא. ולהעיר מהזכרת שבת בתפלת שחרית דשבת דכנגד תמיד תקנוה. וראה זבחים שם: אטו שבת לתפלת מוספין אהני לתפלת מנחה לא אהני.

(47) להעיר מפקד' שדווחה שבת להדיעה (יומא פה, ב: ר"נ במכילתא תשא לא, יג. טו) שלמדין ממשין (תשא שם, טו) „ושמרו בני ישראל את השבת“ [וראה אוה"ח שם, יג: עוד ירמוז באומרו את שבתותי לתת טעם למה אני אומר לך שתחלל שבת על החולה אין זה קרוי חילול אדרבה זה קרוי שמירת שבת]. אלא ששם נאמר „חלל עליו שבת אחת כדי כו'“. משא"כ להמבואר בפנים. וראה לקו"ש חכ"ז ע' 137 ואילך.

הקדושה פון שבת איז אויך בהתוספת
„מלפניו ומלאחריו“, וכנ"ל.

יא. דער צ"צ⁵¹ פארבינדט דעם
„משל לזאב שהוא טורף מלפניו
ומלאחריו“ (פון דער מכילתא הנ"ל)
בנוגע תוספת שבת, מיטן פסוק⁵²
„בנימין זאב יטרף“, וואס די גמרא⁵³
זאגט אז דאס איז מרמז אויפן מזבח
(וואס איז בחלקו של טורף), און דער
מזבח ווערט אנגערופן „זאב“⁵⁴ — ווי
דער מדרש⁵⁵ זאגט „מה הזאב הזה חוטף
כך ה' המזבח חוטף את הקרבנות“.

אלע ענינים שפיגלען זיך אפ אויך אין
נגלה. ועי' הנ"ל יש לומר אז דער
אויפטו אין תוספת שבת, וואס די
מכילתא איז מרמז מיט דעם משל לזאב
שטורף מלפניו ומלאחריו, איז אויך דא
עד"ז בא מזבח:

כשם ווי שבת איז טורף מלפניו ומל-
אחריו — פון זמן פון חול, וואס מצ"ע
איז ער נישט קדוש; עד"ז איז עס בנוגע צו
דעם וואס דער מזבח איז „חוטף את
הקרבנות“, אז אויך א קרבן 2109 —

(51) אה"ת פרשתנו ע' תתקכו ואילך. תתקלב
ואילך. וראה גם צפ"נ עה"ת ויגש ע' קסה. ויחי ע'
קצא.

(52) ויחי מט, כז.

(53) זבחים נב, ב ואילך. ושם (נד, א): רב מתרגם
באחסנתי יתבני מדבחה, לוי מתרגם באחסנתי
יתבני מקדשא מקום מקדש לדמים. ובתיב"ע ויחי
שם: ובאחסנתי יתבני בית מיקדשא. (וראה ת"א ות"י
שם). וי"ל לפי דגם תוכן ענין המקדש הוא „בית לה'
מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות“ (רמב"ם ריש הל'
בית הבחירה). וראה לקמן הערה 64.

(54) זח"א רמז, ב. ובערכי הכינים שם (ועד"ז
בצפ"נ פ' ויגש ופ' ויחי שם) מצ"י: ובסוף סוכה
לוקום פרשיי זאב.

(55) ב"ר פצ"ט, ג.

קדושה פון מעל"ע (כ"ד שעות) פון יום
השבת צוזאמען מיט קדושה שלפניו
ולאחריו.

[וי"ל די נפק"מ פון די צוויי אופנים:
(א) צי קען מען יוצא זיין קיום מצות
דשבת — בתוספתו (קידוש היום וכו')⁴⁸.
(ב) אויב מ'זאל אננעמען אז שבת איז איין
נקודה⁴⁹ — מסתבר אז עס דארף לויטן
ערשטן אופן אויסקומען, אז דאס איז
נאר בנוגע דעם עצם מעת-לעת פון
שבת, אבער נישט תוספת שבת (וואס האט
אויף זיך א באזונדער גדר); לויטן
צווייטן אופן, אז תוספת שבת איז א גדר
און חלק פון קדושת שבת (זי האט אין
זיך די זעלבע קדושה פון שבת גופא) —
איז אויך תוספת שבת נכלל אין דער
נקודה אחת פון דער מעת-לעת פון
שבת⁴⁹].

און אויך דער ענין איז מרומז אין
משל פון זאב שטורף מלפניו ומלאחריו:
דער אויפטו איז דעם איז נישט נאר וואס
דער זאב איז דער וואס איז טורף מלפניו
ומלאחריו (און נישט וואס אנדערע גיבן
אים) — ובענינו (ביי שבת): אז די
הוספה ווערט אויפגעטאן דורך שבת
גופא — נאר אז אכילת הזאב איז באופן
פון „טורף ואוכל“⁵⁰, ובמילא איז ער
אויך „טורף ואוכל — מלפניו
ומלאחריו“; ועד"ז ביי שבת: גדר

(48) ראה הערה 31.

(48*) ראה מפענע צפונות פ'ג ס"י. ויש' אכל
שם דבשבת כל רגע הוי מציאות בפ"ע. וראה לקיש
ח"ח (ע' 50 ואילך) בפ"י המכילתא שבהערה הבאה.
(49) וי"ל דנפק"מ קודם שנאמר הציווי „מחללי'
מות יומת“ (שממנו למדין במכילתא תשא עה"פ,
שלא יהו ישראל אומרים והאיל וחללנו מקצתה נחלל
את כולה), דאז גם אם חללו רק חוסי' שבת הריזו
בגדר דחללנו מקצתה — ראה בהמובא במפענע
צפונות שם. לקיש שם.

(50) תענית ה, א.

(*) וראה בכהנ"ל לקוש' חט"ו ע' 447, ע' 457
ואילך.

„אם עלה לא ירד“⁵⁶.

נאָר נאָכמער, אַז עס איז אַ דין אין מזבח: דער מזבח איז מקדש בקדושתו („חוטף“) אויך דאָס וואָס (מזע) האָט ניט קיין שייכות צו מזבח, און וויבאלד עס ווערט קדוש בקדושת מזבח, איז ממילא „לא ירד“ און מאיז עס מקריב אויפן מזבח.

יב. דאָס איז אַבער ניט מספיק, וואָרום: א) ס״ס איז דער דין הנ״ל דוקא „אם עלה (לא ירד)“, ס״איז אַבער ניט בדומה ממש צו דעם וואָס מ׳האָט גע-רעדט פריער, אַז דאָס ווערט מעצמו: ב) מ״עט דאָ ניט דעם ענין פון טורף מלפניו ומלאחריו: ג) ועיקר: דער ענין אַז אפילו אַ דבר פסול ווערט קדוש אם עלה למזבח איז ניט נאָר ביי דעם מזבח החיצון וואָס איז געגליכן צו „זאב — טורף“, נאָר אויך ביי דעם מזבח הפנימי (און אַלע כלי שרת)⁶³, ואדרבה — דאָרטן איז נאָכמער „מזבח הפנימי מקדש פסולים בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו, אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו“.

יג. ויש לומר, אַז דאָס איז פאַר-בונדן מיט דעם וואָס שטייט אין פסוק גופא באַ בנימין — „בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל“, וואָס אויך דעם זאָגט דער מדרש (בהמשך להנ״ל), „מה הזאב הזה חוטף כך ה' המזבח חוטף את הקרבנות“, „בבקר יאכל עד את הכבש אחד תעשה בבקר ולערב יחלק שלל ואת הכבש השני תעשה בין הערביים“⁶⁴:

ויש לומר, אַז ע״ד ווי בנוגע צו שבת, איז מיט דעם צוגלייכן צו „זאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו“ טוט אויך די מכילתא, אַז דאָס איז אַ גדר ודין אין שבת גופא (וכנ״ל בארוכה) — אזוי אויך איז דער דמיון פון „מזבח חוטף“ צו „זאב הזה חוטף“ מדגיש, אַז „אם עלה לא ירד“ איז אַ דין אין מזבח גופא; און ווי די גמרא⁵⁷ לערנט אַפּ פון פסוק⁵⁸ „היא העולה על מוקדה על המזבח“ — „מקדש המזבח“, „ללמדך דטעמא שלא ירד משום קדושת מזבח הוא“⁵⁹, און ווי דער לשון פון רש״י⁶⁰ „המזבח מקדש, אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו“ ואין מורידין אותו“.

דאָס הייסט: „אם עלה לא ירד“ איז ניט אַ דין וחיוב אין מעשה ההקטרה, אַז וויבאלד מ׳האָט עס מעלה געווען (אויפן מזבח), ווערט אַ חיוב פון „לא ירד“; אָדער נאָכמער — מ׳מוז דאָס מקטיר זיין אויפן מזבח,

און ניט נאָר אַז דער מזבח איז מקדש בלויז אין דעם פרט פון שלילה, אַז מ״זאל עס ניט טאָרן אַראָפּנעמען⁶²,

(56) זבחים פג, א ואילך. תריכ צו ה, ב.

(57) זבחים שם ע״ב (לדעת ר״י).

(58) צו ה, ב.

(59) לשון רש״י זבחים שם ד״ה מקדש מזבח. ולדעת ר״ג ש, ככל הראוי למזבח (לא רק לאישים כדעת ר״י שם) אם עלה לא ירד, וכן לדעת ריה״ג שם — הרי כל הדין למדין מהכתוב (תצוה כט, לו) „כל הנוגע במזבח יקדש“.

(60) זבחים שם, א (במשנה).

(61) בגמ׳ שם (ע״ב) איתא, „לחמו של מזבח“ רק לגבי אימורי קטל שהעלו לפני זריקת דמן. וכ״ה ברמב״ם (ראה היל׳ פסולי המוקדשין פ״ג ה״ג ה״ב). ואכ״מ.

(62) ראה לשון רש״י תצוה שם: שעלה עליו קדשו המזבח להכשירו שלא ירד.

(63) רמב״ם היל׳ פסוהמ״ק שם ה״ח. ושי״.

(64) בת״א ותיב״ע ותי״י נכללת הקרבת שני תמידים ב, בבקר יאכל עד״. ולערב יחלק שלל ת״א יהוה מפלגין מותר חולקתו משאר קודשיא. ותיב״ע מוסיף, ואכלין גבר חולקין. ולהעיר, שגם בנוגע להתמידים תרגמו יהוה מקריבין כהניא

ועפ"ז י"ל אז דער דמיון פון מזבח צו זאב הטורף איז מגלה אז דער הקטר חלבים ואברים לאחריו — כל הלילה, און תרומת הדשן לפניו — איז דאס א גדר אין מזבח, מזבח איז טורף מלפניו ומלאחריו: ד.ה. שלמות אין דעם ענין המזבח [די הקרבת הקרבנות אויף אים במשך היום] איז פארבונדן מיט דער עבודה וואס ס'איז דא אויף אים אין דעם זמן שלפניו ולאחריו במשך הלילה; וע"ד ווי עס שטייט אין מפרשים⁷¹ „חייבין להשאיר מן האברים והחלבים להקטיר כלילה לכבוד המקום כדי שלא יהא בטל המזבח לא ביום ולא כלילה“⁷².

(משיחות אחש"פ, מוצאי ש"פ אחרי תשל"ח)

דער זמן פון עבודת הקרבנות במקדש איז נאך ביום, ווי מ'לערנט דאס אפ⁶⁵ פון „ביום צוותו“⁶⁶, זעט מען אבער אז הקטר חלבים ואברים איז מצותן כל הלילה⁶⁷ — לאחריו פון „עלי השלם“⁶⁸, פון עבודת המזבח, נאך דעם תמיד של בין הערביים; און עד"ז איז די עבודה פון תרומת הדשן⁶⁹ וואס איז פארבונדן ניט מיט גמר עבודת היום, נאך מיט התחלת עבודת היום⁷⁰ — 79 ניו.

קרבניא' (ת"א, ועד"ז בתיב"ע ות"י), ולא שהמזבח חוטף. וראה צפע"נ ויחי שם.

ולהעיר מאוה"ת שם, דמפרש בת"א שהענין דזאב יטרף הוא משל על השראת השכינה, ולא על אכילת המזבח שאוכל את הקרבנות, ש.הרי ע"ז נאמר אח"כ בבוקר יאכל עד דת"א על הקרבת התמידין כו".

(65) מגילה כ, ב. תוי"כ צו ז, לח. רמב"ם הלי מעשה הקרבנות רפ"ד.

(66) צו שם.

(67) משנה מגילה שם. תוי"כ שם ו, ב.

(68) יומא לג, א. וש"נ.

(69) משנה יומא כ, א.

(70) ראה יומא כז, ב (וש"נ). תוד"ה איכא שם.

תוד"ה אביי שם לג, א.

(*) וראה (בהשגנוים בין תיב"ע ות"י) ות"א לקו"ש שם (ע' 457) ובהערה 78 שם.

(71) בכור שור לצו ו, ב. ובק"א לתוי"כ שם: ופירוש הפסוק היא העולה כו' שאע"פ שכל הקרבנות קרבין ביום העולה תהי' על המזבח כל הלילה כו' כדי שיהי' כל הלילה על המזבח.

(72) וע"ד שמצינו קייץ המזבח גם בנוגע ליום (שבועות יב, א).

משפטים

געזאגט „נעשה“, „נעשה ונשמע“⁸ — אז אידן וועלן פאלגן „נעשה“ דעם אויבערשטן, און נאך איידער זיי פארשטייען „נשמע“⁹ — אן אופן וואס איז בהיפך פון תוכן פון „משפטים“ (מצוות שכליות).

קומט דאך אויס, אז דער סיום הסדרה איז ניט נאָר אן ענין שונה, נאָר אויך אן ענין הפכי פון „משפטים“.

און די שאלה איז ניט בלויז בנוגע דעם סיפור בסיום הסדרה, נאָר אויך בשייכות צו די דינים פון דער סדרה — וואָרום צווישן די דינים איז אויך דער ציווי „לא תבשל גדי בחלב אמו“¹⁰, וואָס (בשר בחלב) איז ניט קיין מצוה שכלית¹¹, נאָר אַ חוק¹².

(7) כד, ג.

(8) שם, ז.

(9) ראה שבת פח, א ואילך.

(10) כג, יט.

(11) תנחומא פרשתנו ז (בסופו). בה"ג סוף הל' הדיינין. ר"ח יומא שם. שמונה פרקים להרמב"ם פ"ו (הובא בסהמ"צ להצ"צ מצוה אמה עברי' (פד, ב)). ע"פ תרי"ב קדושים כ, כו"י. רמב"ם סוף הל' מעילה. ולהעיר ממש החינוך (מצוה צב) לאחר שםבאר טעם לאיסור ביטול בשר בחלב: „ועדיין צריכים אנו למודעי המקובל“. וגם לאחר שםבאר טעם הרמב"ם מסיים: „וכל זה איננו שוה ל...“

(12) וראה פרש"י תשא (לא, יח): החוקים והמשפטים שבאלה המשפטים (וזה שהקדים „חוקים“ ל„המשפטים“ — אולי הוא כסדר חשיבותם. ולהעיר מבבלח (טו, כה) „שם שם לו חוק ומשפט גר“.

(*) אבל בחי' לנפשו: בשר חזיר. ובאזה"ח פרשתנו ע' א'קלח: „במבואר ברמב"ם .. באותו הרע שאין הטבע מחמדתו אל יאמר אי אפשר בבשר חזיר כו' כמארז"ל.

א. שוין גערעדט מערערע מאל, אז דער נאָמען פון אַ סדרה, וואָס דאָס איז אַ תורה'דיקער נאָמען (עכ"פ — מצד מנהג ישראל תורה הוא), דריקט אויס דעם תוכן² פון דער סדרה. און וויבאלד אז דאָס איז דער נאָמען פון דער גאַנצער סדרה, איז פאַרשטאַנדיק, אז אינעם נאָמען איז מרומז דער תוכן פנימי פון אַלע ענינים וואָס שטייען אין דער סדרה, ביז צום לעצטן פסוק.

לפי' פאָדערט זיך ביאור בנוגע דעם נאָמען פון אונזער סדרה — משפטים: אמת טאָקע, אז דער גרעסטער טייל פון דער סדרה רעדט וועגן משפטי ודיני³ התורה; אָבער בסיום הסדרה ווערט גאָר דערציילט וועגן די הכנות צו מ"ת, און ווי משה האָט עולה געווען „אל ההר גר"י, וואָס האָט לכאורה קיין שייכות ניט צום ענין פון „משפטים“.

נאָכמער: מיטן נאָמען „משפטים“ ווערן אנגערוּפן די מצוות וואָס זייער חיוב איז פאַרשטאַנדיק אין שכל פון מענטשן, כידיע' — איז ניט מובן: צווישן די הכנות צו מ"ת, וואָס ווערן דערציילט אינעם סיום פון אונזער סדרה, איז געווען דאָס וואָס אידן האָבן

(1) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. וש"נ.

(2) ראה שעהיוה"א פ"א. ועוד.

(3) כלשון פרש"י ריש פרשתנו: פרשת דינין.

(4) כד, א ואילך (וברש"י שם).

(5) שם, יב ואילך (וברש"י שם. וראה פרש"י שם, סז).

(6) פרש"י אחרי ית, ד. מתרי"ב שם. יומא סז, ב.

וראה מפרשי התורה לואתחנן ו, כ. מפרשי ההגדה בשאלת בן חכם.